

Остан'як В.І.

*кандидат політичних наук,
директор Навчально – методичого центру
політичних та євроінтеграційних досліджень*

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО В ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ВИМІРАХ

Анотація. Стверджується необхідність дослідження політичного партнерства з врахуванням різновекторних підходів, в тому числі етнополітичних. Проводиться дослідження політичного партнерства на глобальних рівнях з врахуванням етнічної складової. Робиться спроба поєднання партнерства в етнополітичних та конфліктних проявах, як взаємозалежних процесів у системі міжнародних відносин.

Ключові слова: глобалізація, трансформація, партнерство, етнополітологія, циклічність.

Постановка проблеми. Розглядаючи основні тенденції розвитку системи міжнародних відносин, стикаємося з проблемою сприйняття партнерства в політичній та етнополітичній площині. Доволі цікавим є поділ партнерства на політичне, котре має певні форми та види, що супроводжують економічний розвиток, як окремих держав, так і союзів чи політичних об'єднань. Проте в сучасних умовах і викликах, загостреннях політичної ситуації на світовій арені дослідження партнерства в політичній і етнополітичній площині видається актуальним.

Актуальність дослідження. До прикладу, у теорії менеджменту виділяють чотири етапи розвитку конфлікту, що безпосередньо взаємопов'язаний з етнополітичними процесами та налагодженням ефективного партнерства в системі міжнародних відносин. В менеджменті, а відповідно і в етнополітології, здійснено умовний поділ управління конфліктами на чотири стадії, такі як інституціоаналізація, легітимізація, структурування, редукції [1]. Розглядаючи стадії розвитку конфліктів зокрема:

— інституціоаналізацію, котра передбачає запровадження в процесі конфлікту між етнічними групами налагодження певного взаємозв'язку, правил і принципів виходу чи приборкання конфлікту, то можемо зробити висновок, що вироблення правил поведінки у конфлікті, запровадження принципів є складовою налагодження партнерства. Відповідно партнерство в подоланні етнічних конфліктів відіграє провідну роль і відображається в подальшому у політичному житті при прийнятті політичних рішень на регіональному рівні, відтак

інтерпретується і входить в базові елементи діяльності системи міжнародних відносин;

— легітимізація також відображає та застосовує партнерство при вирішенні конфліктів у етнічних групах, адже не можливо використовувати запропоновані рішення добровільно без використання партнерства, як складової легітимного усунення конфліктних проявів в окремо взятих етносах та етнічних групах;

— структурування передбачає виокремлення певних груп впливу, котрі, використовуючи партнерство, зокрема в деструктивному руслі у фазі структурування загострюють конфлікт, проте вважаємо, що використання партнерства в деструктивному руслі пришвидшує процес конструювання нових партнерських систем конструктивного типу, що здатні допомогти трансформувати етноконфлікт з деструктивного в конструктивний;

— редукція відповідно переводить конфлікт на інші безконфліктні рівні, проте вважаємо, що також завдяки використанню політичного партнерства.

Використання ефективного політичного партнерства на шляху подолання етноконфліктів, конфліктів є продуктивним інструментом, а дослідження цих процесів доволі актуальне з точки зору наукового підходу і потребує подальшого аналізу.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Спостерігаємо, що застосування системності та поетапності, включно з ефективним налагодженням партнерства, здатне нівелювати деструктивну роль етноконфліктів. Загрози, з якими стикається світова спільнота на шляху глобалізації, зокрема міжнародний тероризм, локальні і «гібридні війни», екологічні катаклізми, можливо подолати завдяки налагодженню політичного партнерства, а етноконфлікт, як деструктивна складова глобалізації, також можливо нівелювати завдяки партнерству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто згадати, що серед українських дослідників етнополітичних процесів цікавим є напрацювання: О. Бикова, Є. Головахи, В. Євтуха, О. Картунова, І. Кураса, І. Кресіної, Г. Перепелиці, Ю. Римаренко,

Л. Шкляра, Б. Канцелярука, Є. Макаренко, І. Погорської, О. Шевчука.

Серед зарубіжних дослідників доволі цікавим нам видаються праці таких дослідників, як: Д. Горовіца, М. Манна, Р. де Неверса, Е. Мансфільда, Дж. Снайдера, Г. Нодія, Ф. Платтнера, Л. Козер, Р. Дарендорф, Д. Бертон, К. Корделла, Г. Шопфліна, Р. Паріса, Х. Лінца, А. Степаня, Р. Брубейкера, В. Кімлічки, Д. Муссо, М. Есмана, Е. Сміта, Т. Еріксона, К. Вердері, Д. МакГаррі, Ч. Крокера. **Окремо варто звернути увагу на такі праці**, як: «Уявні спільноти» Б. Андерсона, «Націоналізм і держава» Дж. Брейлі, «Етнічні витоки нації» Е. Сміта.

Мета і завдання дослідження. Проводячи дослідження налагодження міжнародного партнерства та етнополітичних конфліктів, як складової глобалізації, варто звертати увагу насамперед на ключові конфліктогени, котрі загрожують сталому розвитку сучасного суспільства.

Виділяючи невирішені раніше частин загальної проблеми, варто зазначити про цінність дослідження ефективності впливу політичного партнерства на вирішення конфліктів зокрема в етнополітичних вимірах.

Відповідно **новизна** зазначеного напрацювання полягає у спробі доведення ефективності політичного партнерства при вирішенні конфліктів, зокрема в етнополітичному просторі.

Загальнонаукове значення полягає у дослідженні явища політичного партнерства, як ефективного інструменту вирішення етнополітичних конфліктів у моно та полі етнічних державах, що безпосередньо конструктивно може вплинути на систему колективної безпеки і подальшу глобалізацію.

Виклад основного матеріалу Досліджуючи партнерство як складову розвитку сучасного людства в етновимірах, варто підкреслити значний вплив глобалізації. Рушійним фактором, що розвиває стрімкі процеси в політичному, соціальному, економічному, фінансовому житті світу, залишається науково технічний прогрес. Попри сподівання на покращення умов праці, існування, соціальні вигоди, науково-технічний прогрес становить на сучасному етапі розвитку людства доволі значних загроз. Варто згадати до прикладу Чорнобильську катастрофу, загрозу повномасштабних воєн і конфліктів з застосуванням зброї масового знищення. Відповідність сталого партнерства, як складової конструктивного розвитку нашої цивілізації, здатне призупинити деструктивність та виробити конструктивні підходи до подальшого сталого розвитку людства.

Аналізуючи сучасні загрози, варто підкреслити про динамічність загострення конфліктів, зокрема

на етнополітичному рівні. Доволі дрібні міжконфесійні, релігійні непорозуміння в сучасному глобалізованому світі можуть породжувати загрози для існування сучасної колективної системи безпеки, і в цьому також вбачаємо впровадження ефективного партнерства, як складової, спроможної допомогти віднайти шлях порозуміння. Відповідно будь — які релігійні, етнічні, регіональні конфлікти взаємопов'язані в етнополітичній площині, і в цьому контексті варто, перш за все, згадати такі кризові і конфліктні глобальні суперечності, які трансформуються з етнополітичних, зокрема:

— Ірак і Сирію, як основні дестабілізуючі гарячі точки Близького Сходу. Курди Сирії позбавляються загальнодержавних прав і зазнають утисків. Політичні об'єднання курдів знаходяться на нелегальному становищі. Дослідник близькосхідного протистояння в Сирії В. Каспрук вважає, що: «Незалежний Курдистан був би потужним стабілізуючим фактором у близькосхідному регіоні. Американці це розуміють дуже добре і позитивно ставляться до ідеї незалежної курдської держави» [2]. Бачимо спроби США налагодити партнерство з курдами задля забезпечення стабілізації конфлікту в регіоні. Відповідно потрібно враховувати в етнополітичному просторі також протистояння між сунітами і шиїтами, що призводять до конфронтації та втягування надпотужних держав у регіональний конфлікт, котрий трансформується з регіональної в глобальну загрозу. Аналізуючи протистояння між сунітами і шиїтами, варто підкреслити про значну домінацію сунітів як основної релігійної течії Ісламу, котра попри свою ортодоксальність призводить за твердженнями шиїтів до розповсюдження ваххабізму. Відповідно радикальні загострення впливають на всю систему міжнародних відносин, зокрема в ісламському світі, котрий попри значний радикалізм приваблює до себе чіткими правилами життя та проголошенням високого етико-морального устрою. Вбачаємо в запровадженні партнерства ефективний шлях подолання етноконфліктів, зокрема в просторі Близького Сходу. Адже партнерство, пропри свою простоту у використанні, здатне налагодити взаємопорозуміння та надати конструктивні шляхи виходу з кризових чи конфліктних протистоянь. Вважаємо, що усунення релігійних конфліктів та етнополітичних розбіжностей, спроможне запобігти деструктивним проявам глобалізації та налагодити сталий розвиток. Відповідно розвиваючи підходи до сприйняття сталого розвитку, варто зазначити про доцільність налагодження конструктивного діалогу в процесі екунімезації, що також у майбутньому виступатиме, як один з елементів налагодження партнерства в релігійній площині. Відповідно простежуємо взаємопов'язаність

релігійних та етнополітичних конфліктів і запровадження партнерства, як способу вирішення етнополітичних конфліктів;

— вищезгадані етнополітичні конфлікти на території Сирії також призвели до збільшення потоку мігрантів з Близького Сходу, не зважаючи на допомогу ЄС в розмірі 4,2 мільярдів євро [3]. Відповідно запровадження Брюсселем заходів для допомоги мігрантам можуть загрожувати не тільки економічній цілісності сучасної Європи, але також і назріванням новітніх етнополітичних конфліктів в середині ЄС, що можливо простежити на прикладі негативного ставлення до мігрантів — демонізації мігрантів. Варто також згадати про відродження ідей націоналістичних партій на території Європи, котрі в майбутньому несуть загрозу поширення політичного радикалізму і загострення конфліктів у етнополітичній площині. Запровадження ефективного партнерства, як стратегії розвитку сучасних демократичних суспільств, здатне усунути проблеми, пов'язані не тільки з політичним і економічним чи соціальним життям, але й усунути проблеми загострення конфліктів у політичній площині;

— Китай і Японію, котрі попри значну близькість в політичному, економічному, соціальному житті залишаються етнополітично кризогенними суспільствами. Значне назрівання конфліктів можна також трактувати з точки зору конкуренції в економічному просторі Азії. Відповідно Пекін, попри підтримку політики мультикультуралізму, намагається самоствердитися, як новий лідер регіону [4]. Проте для цих суспільств також є характерними етнополітичні суперечності, взаємопов'язані і відображені в культурі та історії. Назрівання конфлікту та його загострення між Китаєм та Японією зазвичай проходять за участі Росії і США, котрі намагаються балансувати та знаходити власну вигоду і вміло маніпулювати Курильською проблемою. Відповідно геополітичні інтереси Китаю, Японії та Росії з використанням етнополітичних суперечностей продовжуються, не дивлячись на значні загрози для Москви. Відповідно використання ефективного партнерства на шляху подолання етнополітичних конфліктогенів між Китаєм та Японією здатні пришвидшити в окремому регіоні Азії процеси подальшої глобалізації, а відтак і зміцнити міжнародне господарство, економіку і забезпечити ефективну комунікацію в системі міжнародних відносин;

— проводячи аналогії між різними етнополітичними конфліктами, варто підкреслити значну роль міжнародного тероризму, як виклику для колективної системи безпеки в глобалізованому світі. Відповідно аналіз прогнозування та спроби запобігання поширення міжнародного тероризму,

що базується на суперечностях і виникає внаслідок етноконфліктів у поліетнічних та моноетнічних державах, є пріоритетним для сучасної політологічної науки. Простежуючи терористичні атаки, що відбулися увечері 13 листопада 2015 року в I, X та XI округах Парижа та місті Сен-Дені, варто зазначити про значну деструктивність та варварство організації ІДІЛ (Ісламська Держава (*دولة الإسلام في العراق وبلاد الشام* ад-Даулят аль-Ісламія), котра заявила про причетність до цих сумнозвісних подій [5]. Вважаємо, що ця невизнана організація радикального ісламського спрямування, котра протидіє насамперед процесам глобалізації та своїм заснуванням завдячує сумнозвісно відомій організації Аль — Каїді, котра також причетна до міжнародного терористичного акту 11 вересня 2001 року. Спостерігаючи за реакцією міжнародного середовища, варто підкреслити, що всі демократичні країни засудили міжнародний терористичний акт у Парижі 13.11.2015 року, а Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун висловив сподівання, що французький уряд робить усе, що в його силах, аби винні у «жахливих актах тероризму» були притягнуті до відповідальності якнайшвидше [6]. Вважаємо в протидії поширення міжнародного тероризму, базованого на етнополітичних конфліктогенах, застосування ефективного політичного партнерства, котре спроможне сконцентрувати увагу демократичного світу на протидії і ефективній боротьбі з міжнародним тероризмом.

Доволі складним є подальший аналіз етнополітичних процесів, котрі своєю гостротою та суперечністю проходять біфуркаційну площину та сенергетично взаємопов'язані в політичному полі світу, що глобалізується та розвивається у викликах сучасних загроз. Спостерігаємо, що трагічні виклики сучасного світу пропри значну деструктивність допомагають людству знаходити нові шляхи вирішення загроз планетарного характеру. Вважаємо доцільним подальший аналіз етнополітичних конфліктів та пропозицій застосування ефективного партнерства на шляху вирішення питань глобальних загроз людства. Проте також варто звертати увагу на сприйняття етнічних конфліктів, які загалом поділяються за такими підходами: конструктивізм, примордіалізм, інструменталізм.

Зокрема вищезазначені підходи проголошують:

— конструктивістський підхід, що в собі комбінує примордіалістські і інструменталістські бачення, котрі проголошуються у значущості конкретних етнічних еліт, котрі спроможні загострювати чи нівелювати конфліктогени етнічного типу. Ми вважаємо, що партнерство з врахуванням інтересів еліт за такого підходу спроможне

конструктивно вплинути на систему безпеки, як на регіональному так і на глобальному рівнях;

— примордіалістський підхід, згідно з котрим ідентичності вроджені і містять в собі фіксовані показники, які за своєю структурою є конфліктогенними. Вважаємо, що вирішення конфліктів із застосуванням примордіалістського підходу, із використанням ефективного партнерства у зміцненні толерантності і взаємопорозуміння також є доцільним;

— інструменталістський підхід, котрий проголошує етнічності політичним явищем, що призводить до суперництва політичних еліт. Відповідно з застосуванням цього підходу і використанням в ньому ефективного партнерства, як політичного явища, також спроможне перевести етнічні конфлікти в конструктивне русло.

Не залежно від того, який підхід ми використовуємо для сприйняття етнічних конфліктів та використання підходів до вирішення політичних криз, саме ефективне партнерство, зокрема в політичній площині спроможне конструктивно вплинути на вирішення етнополітичних проблем.

Головні висновки. Пропри значну роль конфліктів у сучасному геополітичному просторі примирення відіграватиме значної ролі у деескаляції конфліктів та побудові пост конфліктного середовища. Відповідно партнерство виступає інструментом налагодження взаємозв'язку в процесі подолання конфліктів, а також індикатором наростання чи зниження кризогенності та конфліктогенності полі та моно етнічних держав, як на регіональному так і на міжнародному рівнях.

Перспективи використання результатів дослідження є можливими при умові проведення подальшого системного дослідження етнополітичних конфліктів у контексті застосування ефективного партнерства:

— на теоретичному рівні для систематизації та емпіричного дослідження партнерства, як складової поступального розвитку сучасної цивілізації на шляху глобалізації;

— на практичному рівні для запобігання етноконфліктів, деескаляції та налагодження колективної системи безпеки в системі міжнародних відносин.

Спробуємо здійснити логічно вмотивоване припущення, що дослідження та подальший аналіз явища ефективного партнерства може допомогти вирішити проблеми колективної безпеки.

Література

1. Сперанский В.И. Управление и самоменеджмент в конфликтных ситуациях / В.И. Сперанский // Социально-политический журнал. — 1997. — №1. — С.177
2. Каспрук В. Симпатии курдов на стороне курдов [Електронний ресурс] // politeka.net. — Режим доступа: <http://politeka.net/83920-vojna-v-sirii-na-chej-storone-budut-kurdy/>

3. ECHO Factsheet — Syria crisis [Електронний ресурс] //ec.europa.eu. — November 2015. — Режим доступа: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/syria_en.pdf

4. Самофалов В. Глобальный виклик Китаю / В. Самофалов // [Електронний ресурс]. — Зовнішні справи. — 2012. — 22 серпня. — Режим доступа: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/globalnii-viklik-kitaju>

5. Ніч терактів: як це відбувалося та хто стоїть за розстрілами і вибухами в Парижі [Електронний ресурс] // www.eurointegration.com.ua. — 14.11.2015. — Режим доступа: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/14/7040754/>

6. Світові лідери засуджують терористичні акти у Парижі [Електронний ресурс] // www.dw.com. — 14.11.2015. — Режим доступа: <http://www.dw.com/uk/світові-лідери-засуджують-терористичні-акти-у-парижі/a-18849350>

Остапьяк В.И. Международное партнерство в этнополитических измерениях. — Статья.

Аннотация. Утверждается необходимость исследования политического партнерства с учетом разновекторных подходов в том числе этнополитических. Исследуется политическое партнерство на глобальных уровнях с учетом этнической составляющей. Делается попытка сочетания партнерства в этнополитических и конфликтных проявлениях, как взаимосвязанных процессов в системе международных отношений

Ключевые слова: глобализация, трансформация, партнерство, этнополитология, цикличность.

Ostapiak V.I. International Partnership in Ethnopolitical Areas. — The Article.

Summary. It argued the need for the study of political partnership in view of differently oriented approaches including ethno-political. We study political partnership at the global level, taking into account the ethnic component. Attempt a combination of ethno-political partnership and konfliktinih forms as interrelated processes in the system of international relations

Key words: globalization, transformation, partnership, Ethnopolitology, recurrence.